

Se știe puțin despre laboratorul intim al omului de teatru, fie el autor, actor, regizor, scenograf, director, secretar literar sau, de ce nu? critic dramatic. Rubrica ATELIER își propune să pătrundă în culisele muncii și vieții de zi cu zi ale acestor împătimiți ai iluziei care se cheamă TEATRU. Cit efort, cite frământări, insomnii, tensiuni, bucurii, lacrimi, satisfacții, disperări ascunde o seară de sărbătoare oferită spectatorului!

Am ales pentru inaugurarea ATELIERULUI nostru pe Ștefan Iordache. Vreau să-i mulțumesc pentru amabilitatea de a accepta această discuție, domnia-sa, care este foarte zgîrcit la vorbă cu gazetarii.

Atelier

Ștefan Iordache

— Am tăcut douăzeci de ani, dar în ultima vreme am devenit cam guraliv. Nu-mi place să fiu discusut despre meseria mea. Eu nu mă bag în viața unui doctor, nu-l întreb cum pune el bisturiul și la ce se gîndește în timp ce taie. Așa că de ce să se bage alții în meseria mea? Dacă vrei să stăm de vorbă ca între colegi și prieteni, da. Altfel...

Pînă la urmă cădem de acord, deci îndrăznesc să-l întreb :

— Ce fel de profesiune este actoria? Mă privește lung.

— Chiar, ce profesiune o mai fi și actoria asta a noastră? E necesară ca aerul într-o societate care se respectă. Pentru că teatrul este colțul intim al societății, în care omul își odihnește gîndurile. Nu-i un colț călduț, dar trebuie să existe și nu poate să dispară.

— Dar actorul, ce fel de om este ?

— Un om special, care privește lumea altfel decît un om obișnuit. Culmea e că intri în teatru normal și după douăzeci de ani începi să te cauți prin personaje : „Care oi fi eu ?” Nu vreau să spun că te depersonalizezi. Dacă ai forță, din contra, te îmbogățești. Materia cu care lucrăm noi, natura, este atît de generoasă și de diversă, încît dacă ai mereu treze simțurile, mintea, instinctele, dacă o privești atent și o simți cu toată ființa ta, ai posibilitatea să fii mereu proaspăt.

Ți se oferă șansa să nu devii un simplu prestator de servicii. Mă fascinează omul, prieten sau dușman, vreau să văd ce este în sufletul lui.

— Ce credeți că-i atrage pe sute de tineri, an de an, la I.A.T.C., să se bată pe cîteva locuri ?

— Și eu mă întreb ! Își inchiupie, probabil, că e ușor, e frumos... Văd doar costume frumoase, lumini colorate, șansa de a deveni populari. Nu-și imaginează cît de chinuitoare este meseria asta și cîte sacrificii urmează să facă. Nu e o meserie ca oricare alta. Nu cred că o poate face oricine. Trebuie nu numai să fii dotat, dar și să ai o putere de muncă ieșită din comun. Să-ți poți biciul trupul și sufletul, dacă vrei să exiști ca artist. Ce, eu mai sînt normal? Arăt ca bunicul ! Actoria te consumă, te arde. De aceea, perioada de refacere pentru un actor e mai importantă, cred, decît la sportiv. Efortul nostru, au constatat medicii, nu spun noutăți, este echivalent cu al minerilor. La **Richard III** de exemplu, eu slăbeam cîte patru kilograme.

Mă uit mai atent la bărbatul din fața mea. E și tînăr și puternic, dar cu părul aproape alb și pe chip l s-au adunat chinurile tuturor persoanelor cărora le-a dat ființă din ființa sa.

Nici nu a visat că o să ajungă ac-

lor. La 16 ani a dat la medicină dar a leșinat în sala de disecție. A luat 0,45 la Anatomie. A fugit de acasă, a fost muncitor. A făcut o brigadă artistică, i-a zis unul : „Dă la teatru”, a dat și a reușit. Nu spusese pînă atunci nici măcar o poezie! Dar nici după aceea nu a recitat. Consideră poezia ca făcînd parte din intimitatea poetului. Îi admiră pe cei care pot recita. Nici monoloage nu poate spune. „E o neputință a mea”, zice. Pe scenă are nevoie de cineva sau de ceva, un partener cu care să intre în relație.

După absolvire a făcut naveta București-Constanța. Dormea în plasa pentru bagaje. Într-o noapte i s-au furat pantofii și a trebuit să facă drumul de la gară la teatru în ciorapi, pe un ger cumplit. „Dar a fost o perioadă minunată. Mai și plîngeam... Pe ascuns. Mi-a prins bine...” Crede că a avut în plus, față de alți colegi la fel de talentați și cu tot atîta putere de muncă, șansă.

— Șansa joacă un rol extraordinar în viața actorului! Prima: mea șansă s-a numit Arturo Ui. A doua, Străinul... Privind în urmă, pot spune că am avut o viață bogată. Mi-a plăcut să trăiesc, să exist. Am trecut prin toate stările prin care poate trece un om. Aproape că le-am căutat, mi le-am creat. Am avut și șansa de a juca încă de la debut alături de mari actori: Ileana Predescu, Ciubotărașu, Calboreanu, Mărutză, Fory Etterle, Sandu Sticlaru, Gheorghe Dinică, Dinică, deși era la început, era de la mare. Avea doar cu doi ani mai mult decît mine, dar cînd treceau el sau Marin Moraru prin Institut, mă lipeam de pereți. Nu era un gest de umilință, ci de speranță. Cînd filmam la Străinul și mă chema la masa lui nea Fănică Ciubotărașu, mi se părea că visez! Cînd am intrat la „Nottara” nu îndrăzneau să scot o vorbă... Cum să nu mă minunez acum că Vasile Nițulescu și Florin Vasiliu stau de vorbă cu mine? Și ei fac parte din istoria teatrului românesc. Pe umerii lor mă sprijin eu acum. Sigur că viața e dură și trebuie să dai din coate, dar cred că poți exista și sărutînd mîna celui pe care l-ai adorat cînd visai să devii ca el.

Nu, modele nu a avut, deși, probabil, toți imităm pe cineva pînă reușim să ne căpătăm personalitatea. Dar au fost actori — cițiva mai sînt și azi — alături de care i-ar fi plăcut să existe. Dacă a încercat să-și găsească date pentru cîte un personaj, modelul a fost omul, viața. „Și știi de ce nu am avut modele? Pentru că am fost convins că nu voi putea face niciodată ca Dinică sau ca muntele ăsta de ac-

tor, care este George Constantin. Sînt irepetabili”.

— Ce înseamnă o vedetă?

— O prostie! Dacă nu e calitate, nimic nu e! Nu e timp să fii vedetă. Trebuie să fii puternic. Sau, mai exact, să ai puterea să-ți ascunzi slăbiciunile. Ca și cel curajos, care reușește să-și depășească frica.

— Poate vedeta să se constituie într-un model pentru spectatori? Considerați că felul de a fi al unui actor, de a se purta, de a se îmbrăca, îi poate influența pe tineri?

— Nu m-a interesat niciodată. Sarcina mea se consumă pe scenă. M-a interesat să fiu curat și comod îmbrăcat. Nu m-a interesat niciodată popularitatea cu orice preț, ieșirea în față: «Eu sînt artistul!» Chiar mă simt jenat cînd intru într-un grup dinainte constituit, mă zăpăcesc, mă închid în mine. Am și plăcerea să fiu considerat timpit. Îmi ofer șansa mea să-i observ.

— Vi se spune „maestre”?

— Da. Mi se spune de mult. La început peiorativ, apoi de-adevăratelea. O fi maestrul! Așa înseamnă că sînt bătrîn. Maeștrii adevărați sînt puțini. A crescut competitivitatea între profesioni. Între gimnastică, devenită și ea artă, și teatru, de pildă. Alții ajung la Lună... Eu, actorul, trebuie să fiu alături de ei, alături de toți cei care fac performanță.

Ce înseamnă o zi cu spectacol pentru actorul Ștefan Iordăche? O zi, uneori chiar două, de cantonament. Plăcîndu-și viața, așa cum spune, se ferește de tot ce l-ar putea sustrage de la meseria sa. „În pofida zvonurilor, nu beau niciodată în ziua spectacolului”. Doarme cît mai mult, fumează cît mai puțin și vine la teatru cu două ore înaintea spectatorilor. Spre exasperarea cabinierelor. Își controlează toată recuzita și joacă poker american de unul singur, în timp ce își repetă textul. Absolut tot, chiar dacă l-a jucat și cu o zi înainte, chiar dacă îl joacă a suta oară! „Groaznic este că îl mai joc o dată după spectacol, cînd ajung acasă, în pat! Sînt insomniac. Din clipa cînd am început să înțeleg ceva din viață, nu am mai avut somn. Nu pot să mă-nînc decît la cîteva ore după spectacol. Mă chinuie grija că nu am făcut bine totul. De aceea e divină meseria asta, pentru că nu te poți repeta seară de seară. Nici-un spectacol nu seamănă cu altul. Pentru că nici eu cel de azi nu semăn cu cel de ieri”.

Valoarea expresiei : Ștefan Iordache
Foto : Codruța Drăgoescu

Curios este că acest actor, atît de serios în tot ceea ce face, are tot felul de tableture ciudate, de superstiții. De acasă pînă la teatru nu-și schimbă niciodată traseul, merge pe aceleași străzi, traversează prin aceleași locuri. „E și un mod de a mă asigura că ajung cu bine“.

— Ce faceți după ce ați aflat că o să jucați un rol ?

— Incepe chinul. Umblu cu personajul după mine și pe stradă, și în somn. Nu prea mai răspund la „Bună ziua“. Incep să mă scormonesc. N-am o metodă, un tipar de a crea personajele, încerc să mă pliez. Încerc să exist ca acel om. Să mă feresc de modele. Nu de dragul de a face altfel. De aceea nici nu prea văd filme. Greșesc eu prea mult ca să mă iau după greșelile altora. Să nu cumva să înțelegi din ce am spus pînă acum că sînt un bîrfitor ! Detest asta. Bîrfa este unul din cele mai periculoase lucruri. Aproape ca un denunț !

— Ce înseamnă un bun partener ?

— Totul. Indiferent că este om, pom, pahar sau cuțit. Dacă ne referim la actor, înseamnă partenerul meu de viață. Dacă partenerul mă minte, înseamnă că am ratat spectacolul. Iubesc partenerii generoși, care te lasă să exiști. Sînt și parteneri care îți șoptesc printre dinți : „Vai, ce comle ești !“. Numai că, spre norocul meu, aceste glumițe mă ajută să mă concentrez și mai tare. Mă mobilizează. În general, în viață, orice malițiozitate, reproș, admonestare, orice eșec chiar, mă mobilizează.

— Ați avut și eșecuri ?

— Am avut mari eșecuri care m-au readus cu picioarele pe pămînt după un început prea „furtunos“, prea „pe cai mari“. Un eșec în viața unui actor este foarte important. Îți mai atenuează orgoliul. Pentru că fiecare artist se crede cel mai bun. Așa și trebuie.

Trupa în care joacă un actor este la fel de importantă ca și familia în care trăiește. „Te mai certî, te mai împaci,

dar într-un moment crucial, așa cum este spectacolul de teatru — esența vieții — partenerul este primordial“. Despre director (cea mai grea meserie de teatru în momentul de față) afirmă că trebuie să fie ca un părinte pe care copiii îl urăsc la început și mai tirziu îi dau dreptate. Trebuie să împaci toate orgoliile, toate vanitățile. Să-l convingi pe fiecare că este cel mai important în spectacol. Să-l convingi pe fiecare actor că în clipa cînd a pășit pe scenă trebuie să existe ca om, ca individ, indiferent de lungimea textului. Ceea ce-i foarte greu ! „În primii ani de meserie, așteptîndu-mi șansa, am trăit fără să dau din coate, fără să încerc să demistific, fără să «stau la pîndă». Ci așteptînd pur și simplu. Cred că una din calitățile umane ale actorului, în care, e adevărat, nu am crezut de la început, e să aibă puterea să aștepte. Sînt atîtea exemple : Băltățeanu, Mărutză, Cornel Coman au devenit mari actori la vîrsta cînd alții se considerau de mult vedete primordiale. Un actor se crește foarte greu. Ca o floare rară. Sînt mulți factori care contribuie la asta : talentul, puterea de muncă, șansa, cultura și nu în ultimul, ci în primul rînd — directorul teatrului. El trebuie să cunoască teatrul din interiorul lui, să trăiască mult timp printre artiști, să iubească teatrul ca pe propriul său mod de a fi. Și pentru că vorbim de familie, el trebuie să fie „Capul“, „Șeful“. Supără termenul, dar el trebuie să fie și autoritar ca un șef. Și acesta este, cu toate defectele inerente oricărui om — o spun cu mîna pe inimă — Dinu Săraru. ...Cred că dacă ar fi mai mulți ca dînsul, teatrul românesc ar avea doar de cîștigat... Asta nu înseamnă că-mi reneg fostele mele existențe la alte teatre. La vremea lor, toate au avut un rost în viața mea. Mai ales „Nottara“-ul lui Horia Lovinescu. De asemenea, nu înseamnă că posibilitatea mea de a mă exprima ca artist se va încheia la Teatrul Mic.

— Cînd sînteți bolnav sau prost dispus, cum jucați ?

— Asta cred că mi se întîmplă zilnic de cîțiva ani încoace. Ficatul nu îmi mai

răspunde, inima bate mai repede, creierul judecă mai greu... Dar cred că există ceva deasupra actorului — ceva care ne ajută să depășim orice greutate, să uităm orice durere când pășim în scenă. Am jucat și cu febră și cu tensiune și cu doctor lângă mine, în toate felurile.

— Ați avut vreodată concediu medical ?

— Niciodată. Știi și tu că în meseria asta nu-ți poți permite.

— Dar în scenă vi s-a întâmplat vreun accident ?

— Le-am evitat. E unul din motivele pentru care vin devreme. Imi controlez absolut tot. A, o dată, la **Richard**, când să beau lapte, nu a mai curs. Înghețase. Întâmplări anecdotice nu țin minte. Pentru mine teatrul e atât de serios, încît mă suspectez de ridicol !

— Citiți cronicile despre spectacolele în care jucați ?

— De cînd a scris unul o cronică în care s-a legat de defectele mele fizice, nu artistice, nu mai citesc.

— Ce considerați că ar fi caracteristic pentru fenomenul teatral românesc ?

— Cred că teatrul românesc de calitate nu s-a înscris niciodată într-o conjunctură, ci a încercat să exprime, să explice cu mijloacele sale specifice ceea ce se întîmplă în viață. De asta cred cu convingere în mesajul politic (în cel mai adevărat sens al cuvîntului) al acestei meserii care se numește Teatru. Și cred că onestitatea oamenilor de teatru nu a fost și nu poate fi contestată. Pentru că a încerca să spună adevărul a fost prima dorință și primul strigăt al omului după ce a început să înțeleagă, să judece existența. Cred că o societate își exprimă adevărul și viitorul prin artă. Teatrul fiind considerat artă, cred că el te justifică, în fața istoriei, ca exponent al timpului în care trăiești. Trebuie să existe ca om și ca artist. De aici și misiunea de purtător al bucuriei sau nefericirii unui popor.

Constantin FUGAȘIN